8 OCAK 1980 SALI 750 KURUŞ

Halkın Gazetesi

# Demokrat

## Demokrat bugün de az sayıda ve 4 sayfa

Gazeteniz Demokrat bugün de kâğıtsızlık nedeniyle az sayıda ve zorunlu olarak 4 sayfa basıldı. Gazetelerin 4 sayfa basılması Basın İlan Kurumu yasa ve yönetmeliklerine aykırıdır. Ancak gazete kağıdı tekelini elinde bulunduranlar halka yeni baskı yasaları hazırlarken, yükümlülüklerini yerine getiremeyerek mevcut yasaların çiğnenmesine bizi zorlayacak kadar acze düşmüşlerdir.

Aczleri Halkın Gazetesi DEMOKRAT'ı susturmaya yetmeyecektir.

# Ankara'da yerli-yabancı, asker -sivil ilgililer çeşitli konularda temas yapıyor

**ABD ÜSLERİ**

ABD üslerinin faaliyetlerinin yarın durması gerekirken pazarlıklar sonucu

**1** sürenin uzatılması konusunda görüş birliğine varıldı.

**CHP-AP KOALİSYONU**

CHP Genel Başkanı Kontenjan Grubuyla yaptığı görüşmeden sonra

**2** "diyalog" için Demirel'den gelecek görüşme teklifini beklediğini belli etti

**4.PLAN DEĞİŞİKLİĞİ**

OECD Genel Sekreteri Van Lennep'ten sonra 4. beş yıllık planı

**3** değiştirmek için Dünya Bankası yetkilisi Adi Davar Türkiye'ye geldi

**BASKI YASALARI**

CHP'li sol kanat 11 milletvekilinden sonra MSP'lilerin de değişiklik

**4** önergeleriyle engelleme yapacaklarını açıklamaları pazarlığı kızıştırıyor...

# Başkent'te pazarlık

- Gözlemciler tüm pazarlıkların birbirleriyle çok yakın ilişkileri olduğunu belirtiyorlar.
- ABD Üsleri ve Dünya Bankası'yla ilgili pazarlıkları sermaye çevreleri çok yakından izliyor

ANKARA (DEMOKRAT)

Ankara son günlerde birden hareketlendi. Bir yandan Cumhurbaşkanı Korutürk'ün açıkladığı kuvvet komutanlarının uyarısına "sahip" ararken, bir yandan da çeşitli konularda yoğun pazarlıklar yapılıyor. Pazarlıkların toplandığı konular, baskı yasa tasarısının öncelikle Meclis'ten geçirilmesi, üslerin çalışmasını sağlayacak anlaşmanın imzalanması, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın değiştirilmesi ile CHP—AP koalisyonu. Özellikle sermaye çevreleri yönünden dikkatle izlenen ABD üsleri ve plan değişikliği ile ilgili görüşmeler, bu çevrelerin istemleri doğrultusunda yürütülüyor. Siyasal gözlemciler tüm pazarlıkların birbirleriyle ilintili olduğu görüşünde birleşiyorlar.

BASKI YASALARI PAZARLIĞI

Önlemler paketi adı altında parlamentoda görüşülen, ancak demokratikhakların kısıtlanmasını amaçlayan baskı yasaların:n Meclis'ten öncelikle geçirilebilmesi için partiler arasındaki pazarlık sürüyor. CHP grubunun bağlayıcı karar almasına karşın 11 sol kanat milletvekilinin engelleme yapması, MSP'nin de değişiklik önergeleri vereceğini açıklaması, partiler arasındaki pazarlığı hızlandırdı.

Cumhurbaşkanı Korutürk'ün Kuvvet Komutanları'nın uyarı mektubunu açıklamasından sonra "Önlemler Paketi" adı altındaki baskı yasalarının öncelikle çıkarılması için partiler arasın-

(Devamı 7. Sayfada)

NE BİÇİM YARDIMSA...

## ABD'nin Türkiye'ye yardımları Türkiye'deki harcamasına kullanıldı

ANKARA (DEMOKRAT)

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin 1946—1978 yılları arasında Türkiye'ye kamu ve özel sektörde kullanılmak üzere toplam 2,7 milyar dolarlık ekonomik yardım sağladığı öğrenildi. Bu yardımın 1.2 milyar dolarlık kısmının bağış, 1.4 milyar dolarlık kısmının ise kredi

(Devamı 7. Sayfada)

## Kağıt yokluğu üniversite sınavlarını da tehlikeye soktu

ANKARA (ANKA)

Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Altan Günalp, bu yılki sınavlara 480 bin dolayında adayın katılmasını beklediklerini açıklayarak kağıt ve akaryakıt yokluğu nedeniyle güç durumda kaldıklarını bildirdi.

Prof. Günalp, karşı-

(Devamı 7. sayfada)

## Ülker işçisi Ahmet Özçelik öldürüldü

HABER MERKEZİ

Yaklaşık 10 aydır direnişin sürdüğü Ülker Bisküi Fabrikası'nda çalışan Ahmet Özçelik dün sabah saat sekizde, evinden çıkarak fabrikaya giderken Eyüp Eskiyeni Caddesinde vuruldu. Ağır yaralı olan Özçelik kaldırıldığı Çapa hastanesinde öldü.

Tuzluçayır lisesinde öğretime süresiz olarak

(Devamı 7. sayfada)

## MEMLEKETTEN ÇOCUK MANZARALARI




Çocuklara çağrı...

## Birinin bir günlük kazancı 100 lira diğerinin bir gecelik eğlencesi 2 bin lira

- RÖPORTAJ: AYŞE DÜZKAN
- FOTOĞRAFLAR: ESAT PAPİLA

"Her hafta geliyoruz buraya. Elif çok hoşlanıyor.

Doğrusu biz de bayılıyoruz. Atmosfer harika! Elif sürprizlere bayılıyor. Hem iştahı da açılıyor. Evde yediremediğimiz kadar yiyor burada. Babası ondan daha çok hoşlanıyor. Annemizi de getiriyoruz. Sizin anlayacağınız ailecek eğleniyoruz burada Pazar günleri."

Böyle diyor Elif'in annesi. Elif yedi yaşında. İlkokul ikinci sınıfa gidiyor. Küçük, şirin bir kız çocuğu. Elif'i, Sheraton Otelinde, dört haftadan beri her Pazar düzenlenen "Günün Çocukları, Dünün Çocukları" Programında tanıdık. Giriş servis ve vergi hariç, küçüklere 300 lira, büyüklere 500 lira. Otel idarecileri Çocuk Yılı dolayısıyla düşünmüşler bunu.

Küçük Halit altı yaşında başladı pazarda limon satmaya. Çünkü evde doyurması gereken, bir anası dört kardeşi vardı. Abisiyle birlikte bakıyordu evine. Halit okul nedir bilmez, Çocuk Yılı nedir hiç bilmez. Yalnız pazarda limon satmaklada bitmez Halit'in çilesi. Limonlarını satınca, bir de Hal'den sandıkları taşır depoya Şimdi on yaşında Halit, yüzünde on yılların çilesi.

Elif'ten iki yaş büyük Halit. Elifin yaşadığı mutlulukları paylaşmak Halit'in de hakkı. Ama Halit bilmez böyle şeylerin varlığını. Dahası, Halit'in günlük kazancı 100 lira, Elif'in eğlencesi için harcanan bir günlük para ise 2 bin lira.

Her Pazar, saat 12.

(Devamı 7. Sayfada)



Yükü sırtında.. Dünyadan habersiz....



Yükü yok sırtında.. O da dünyadan habersiz....

Üç gün önce gözaltına alınan

## Mihri Belli tutuklandı

HABER MERKEZİ

Türkiye Emekçi Partisi (TEP) Genel Başkanı Mihri Belli, ruhsatsız silah bulundurduğu gerekçesiyle dün tutuklandı.

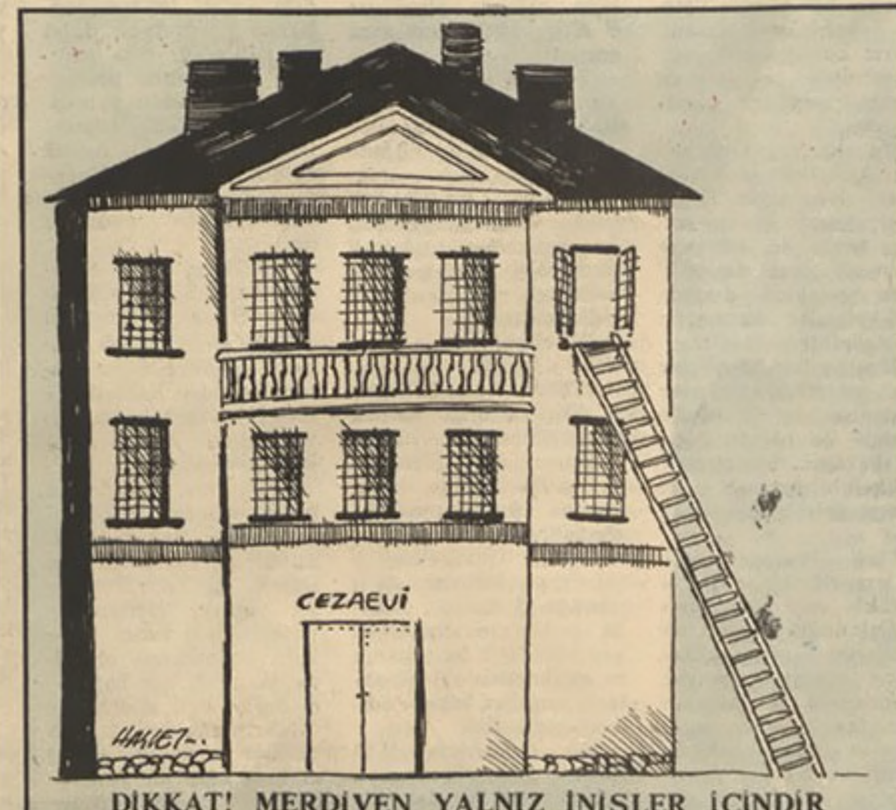
Güvenlik görevlilerinin üç gün önce İstanbul'da yaptıkları aramalar sırasında üzerinde tabanca bulunduğu öne sürülerek gözaltına alınan Mihri Belli dün tamamlanan sorgusundan sonra nöbetçi mahkemeye sevkedildi. Nöbetçi mahkeme ruhsatsız tabanca taşımakla yasaları ihlal ettiği gerekçesiyle Mihri Belli'nin tutuklanmasına karar verdi.

## Alpaslan'ın firarı ile ilgili soruşturma sürüyor

ANKARA (THA)

Adalet Bakanı Ömer Ucuzal, "Aldığımız bir ihbar üzerine Alpaslan Alpaslan'ın Amasya Cezaevi'ne, Sabahattin Civelek ile Yusuf Arpacık'ın da Erzurum Cezaevi'ne

(Devamı 7. Sayfada)




DİKKAT! MERDİVEN YALNIZ İNİŞLER İÇİNDİR

## Ankara, İzmir ve Kocaeli'nde 236 öğretmen daha açığa alındı

- ANKARA ANITTEPE AKŞAM TİCARET LİSESİ'NDE AÇIĞA ALINAN ÖĞRETMENLERİN GÖREVLERİNE GERİ VERİLMESİ İÇİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLER DERSLERE GİRMİYOR.

HABER MERKEZİ

Kocaeli, Ankara ve İzmir'in Kiraz ilçesinde 236 öğretmenin, Kahramanmaraş katliamını protesto eylemlerine katıldıkları gerekçesiyle görevlerinden alındılar.

Kocaeli, muhabirimiz İsmet Sevinç'in bildirdiğine göre, daha önce görevden alınan 10 öğretmenden sonra 186 öğretmen daha Kocaeli Valiliği tarafından görevlerinden alındılar. Bu arada Cihat Demirel adlı öğretmenin bir hafta içinde iki kez açığa alındığı bildirildi.

Öğretmenlerin açığa alımasından sonra bir çok okulda öğretmen yokluğundan derslerin boş geçtiği, Vali Celal Kayacan'ın bakanlıktan telgrafla öğretmen istediği öğrenildi.

(Devamı 7. Sayfada)

## Afganistan'da çatışan taraflar ağır kayıplar veriyor

DIŞ HABERLER SERVİSİ

Afganistan'a giren Sovyet birlikleri ile Afganlı muhalif güçler arasındaki çatışmaların,İran ve Pakistan sınırlarının yakınlarında sürdüğü açıklandı. Ayrıca Afganistan'ın kuzey doğusunda da yoğun çatışmalar oluyor. Bu arada Afganistan içinde yayın yaptığı sanılan, "Hizbi İslami" adlı bir radyo, muhalif güçlerin özellikle Celalabad çevresindeki çarpışmalarda büyük kayıplar verdiğini bildirdi. Pakistan kaynaklı haberleregöre de 15.000 kişilik bir Afgan grubu Pakistan sınırından Afga-

(Devamı 7. Sayfada)

## İki kuyumcu soyuldu 3 milyon 250 bin liralık altın çalındı

HABER MERKEZİ

Adana ve Sarıgöl'de dün meydana gelen iki soygun olayında, 3 milyon 250 bin liralık altın ve para çalındı. Öte yandan Gaziantep Devlet Hastanesi mahkumlar koğuşundan.4 tutuklu kaçarken, Niğde Ortaköy Cumhuriyet Savcısı'nın evine de patlayıcı madde atıldı. Ankara DEV GENÇ eski Başkanı Necdet Bozkurt'un öldürülmesi üzerine de Ankara'da gösteriler yapıldı. Gülveren Lisesi'nde iki günlük boykot kararı alındı.

(Devamı 7. Sayfada)

## OLAYLAR GÜNLÜĞÜ

6 OCAK 1980 Saat: 12 — 7 OCAK 1980 Saat: 12

## 6 ÖLÜ, 6 YARALI, 2 PATLAMA

HABER MERKEZİ

ADANA— Seyhan Mahallesin'de bir portakal bahçesinde kimliği belirlenemeyen bir erkek cesedi bulundu.

Öte yandan kentte MHP'li Halis Sivri'nin öldürülmesi olayı sırasında bir süre önce yaralanan Ahmet Onat tedavi edildiği hastanede öldü.

BURSA— Sağ görüşlü oldukları bildirilen Cemal Üstündağ ve Kemal Üstündağ adlı kardeşler bir grubun açtığı ateş sonucunda öldüler. Bursa Emniyet Müdürlüğü ekipleri bir ihbarı değerlendirerek yaptıkları baskında "Halkın Yolu" dergisi sattıkları gerekçesiyle Rasim Uysal ve Ramazan Koç'u gözaltına aldılar.

TRABZON— Silahlı saldırıya uğrayan iki öğ-

(Devamı 7. Sayfada)

# AKLA KARA

EMİL GALİP SANDALCI

Sabah, gazetecinin kapı önüne bıraktığı yedi gazete arasında Demokrat'ı aradım. Yoktu. Bizim gazeteciyi taaa ilkokul yıllarından tanırım.

O zamanlar henüz irice bir çocuktu. Her Pazartesi "Çocuk Sesi" dergisini getirirdi. Biz, varlıklı aile çocukları, okullarda okurken o da ekmeğini taştan çıkarırdı. Biliyordum. Eğer ortalıkta iki Demokrat olsa birini -yılların deney ve becerisiyle- ne yapıp eder, bulur buluştururdu. Bulamadığına göre... İstanbul dağıtımını 18 binden 5 bine indirdiğimiz bir avuç Demokrat Pazar sabahı eriyip gitmişti koca İstanbul'da. Kağıdın zerresi yoktu. Çıktığımız gün bile elimizde - o da ancak son dakikada sağlanmış- üç günlük kağıdımız bulunuyordu. Bu yüzden, 100 bin baskıyla- işe başlamak yerine, 50 bin baskı ile yetinmek, zorunda kaldık. Cumartesi günü 27-28 bin basabildik. Pazar günü ise, İstanbul baskısını ancak 8 bine çıkararak, 40 bin.

Kağıt derdi yetmezmiş gibi aksilikler birbirini kovaladı. Kötü hava koşulları yüzünden uçaklar kalkmadı. Hava alanları buz tuttu. Gün oldu, Yeşilköy'de kargoya teslim edilen gazetelerin paketleri -tüm öteki gazetelerinkiler uçağa yüklenirken- nedense va nasılsa, son anda yere düşüp, -düştükleri yerde kaldı. Elektrikler kesildi. Dizgi durdu. Jeneratörümüz olmadığından -bir jeneratör 500 bin lira- saatlerce bekledik ve böylece, çoğu kez Ankara, Adana, İzmir taşra dağıtımımızı, 24 saate varan gecikmelerle, yapabildik.

Dahası; dizgi makineleri arızalandı. Bir hafta boyunca tüm gazetede tek telefon vardı. Ankara büromuzla ancak teleksle görüşebiliyorduk.

Ve, gazetenin içi tam anlamıyla bir buz dolabı gibiydi. İçersi abartmasız dışardan soğuktu. Ancak paltolarla çalışılabiliyordu.

Bu arada bizim hatalarımız, acemiliklerimiz, beceriksizliklerimiz hiç mi yoktu? Kuşkusuz vardı.

Gene de, bizim dışımızdaki yada gazetedeki elverişsiz koşullara karşın, Demokrat'a kamuoyunun gösterdiği ilgi her çeşit tahminleri aştı.

## Teşekkür

Şimdiden, okurlarımızın sıcak ilgisi önünde borçluluk duyguları ile doluyuz.

* * *

Biraz da işin dedikodu yönüne değinelim:

Demokrat'ın çıkacağı haberi duyulur duyulmaz söylentinin her çeşidi yayıldı. En şeytancası, kötü niyetlisinden en safçasına kadar. Böylesi, beklenmedik bir şey değildi. Söylediler ve söyleyecekler. Mal meydanda. Zamanla doğrusu, yalanı belli olur. Akkoyun-Karakoyun ortaya çıkar.

Daha profesyonel bir kesim de Demokrat'ı çıkarma girişimini amatörce buldu. Bugünkü ekonomik ve politik koşullarda gerçekleştirilebilme şansını çok zayıf gördü. Alay edenler de oldu.

Demokrat çıktıktan sonra da çevremizden bir çok kimse, ortaya konana tepeden bir bakışla, profesyonelce dudak büktü. Bu da olağandı.

Kimileri ise, varsayımlardan yola çıkarak ve Demokrat'ın haber ve yazıları arasında iz sürerek, varsayımlarına kanıt aradı. Sanırım, zamanla-bazıları olsun- düşüncelerini değiştirir.

Bütün bunlar olağandır.

Kuşkusuz, Demokrat'ın - içimizdeki çelişmelerin yansıdığı bir arena olmaktan kaçınarak- yürütmeyi amaçladığı dışa dönük kavganın "Seyredenleri" de olacaktır, "Paylaşanları"da.

Paylaşanların da, seyredenlerin de uyarı ve eleştirilerine içtenlikle açığız.

Çıktığımızda arayıp, soranlara;

Ve, bir "Hayırlı olsun" demeyi çok gören dost ve meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

# MÜCADELE GÜNLÜĞÜ

## 8 OCAK

### 1976 — ÖLDÜRÜLEN İLK KIZ ÖĞRENCİ "NURAY ERENLER"

Hacettepe yurduna baskın yapan faşistlerce öldürülen Şükrü Bulut için Hacettepe Üniversitesi öğrencileri forum düzenlediler. Forumdan sonra derslere girmek üzere olan öğrencilere saldıran polis bir çok öğrenciyi yaraladı. Bu sırada polisin açtığı kurşunla ağır yaralanan Nuray Erenler, kaldırıldığı hastanede kurtarılamayarak öldü.

Olaydan sonra Hacettepe Üniversitesi Yönetim kurulu can güvenliği kalmadığı gerekçesiyle okulu 1 Şubat'a kadar tatil etti. Üniversite personeli, asistan, doktor ve öğrencilerden oluşan binlerce kişi olayı protesto etmek üzere bir yürüyüş düzenlediler. Gösteri boyunca Ankara Garnizon Komutanı yürüyüşçüleri havadan helikopterle izledi.

### 1977— DEMOKRATİK ODTÜ MİTİNGİ

ODTÜ öğrenci temsilciliği, Rektör Ilgaz Alyanak'ın görevden alınmasından sonra başlatılan faşistleştirme sürecini protesto etmek için çeşitli kuruluşların katıldığı "Demokratik ODTÜ" mitingi ve yürüyüşü düzenledi. Öğrenciler ODTÜ Mütevelli Heyeti'nin istifasını ve Ilgaz Alyanak'ın tekrar rektörlüğe getirilmesini talep ettiler.

### 1978- ANKARA EMEK HALKI FAŞİSTLERİ PROTESTO ETTİ.

İkinci MC iktidarı döneminde Nene Hatun Kız Öğrenci Yurdu boşaltılarak yurda faşistler yerleştirilmişti. Bölgede oturan ilerici, devrimci, yurtsever halktan kişiler, faşistlere karşı birleşerek mücadele ettiler. Bakanlıkları birçok kez ziyaret ederek faşistlerin yurttan çıkartılmasını istediler.

Ankara Emek Mahallesi halkı, kendilerinden sürekli olarak haraç isteyen, vermeyenleri evlerinde, dükkanlarında, otobüs duraklarında döven faşistleri bugün TMGT önünde biraraya gelerek protesto ettiler. Devrimciler tarafından Emek Mahallesi adına dağıtılan bildirilerde faşistlerin lokantalarda silah zoruyla parasız yemek yediği, dolmuş otobüs duraklarında halkı dövdükleri belirtilerek, faşistlere karşı her zaman ortak ve örgütlü mücadele edilmesi gerektiğini vurguladılar.

Halkın mücadelesi sonucu faşistler yurttan çıkarıldı.



# GÜNÜN YAZISI

## "Kırmızı balon"

Cihan ATEŞ



*24 Aralık 1979 günü K.Maraş katliamını protesto eylemlerine onbinlerce öğretmen katıldı. Hükümet eyleme katılan öğretmenleri kıydı, sürdü, açığa aldı. Binlerce okul öğretmensiz kaldı. Bu okullardan biri de İstanbul'da Beyoğlu İhsan Şerif İlkokulu oldu.*

*4 Ocak 1980 günü öğretmenlerinin açığa alındığını duyan 2000'e yakın çocuk, okulun bahçesinde toplandılar ve "Öğretmeni İsteriz" diye bağrıştılar. Bir de fotoğraf çektirdiler.*

*Bu fotoğrafı, "Yangını söndürmeye talibim.." diyen ama yangına körükle giden öyle ki, çocukları bile ayaklandıran, onları çocuksu dünyalarından koparıp alan Demirel'e armağan ediyorum.*

*Siz ne düşünürsünüz bilmem ama, fotoğrafı görür görmez ben, ister istemez eski bir filme takıldım.*

"Kırmızı Balon" adlı bir film izlemiştim yıllar önce.

Anımsayabildiğim kadarıyla film, bir çocuğun balonuyla olan ilişkisini işliyordu. Balon kırmızı mı kırmızı... Bir o kadar da sevimli... Çocuk, balondan sevimli... Çocuk balona tutkun, balon da çocuğa... Çocuk nerde, balon da orda... Etle tırnak gibi tutkuları...

Fazla uzun sürmez birliktelikleri. Kırmızı balonla çocuğun mutlu yaşantıları göze gelir. Kıskanırlar onları... Ve başlarlar izlemeye... Adım adım... Amaçları balonu ele geçirmektir... Bir kovalamacadır başlar... Bi türlü yakalayamazlar kırmızı balonu...

Balonun varı yoğu çocuktur, çocuğun ona olan tutkusudur... O, bu tutku ile kendine saldıranlara karşı koyabilmektedir... Çocuk da öyle... Balonunu yitirmek istemez... Yaşamı onunla doludur... Anası neyse balon da odur çocuk için... Birlikte direnirler saldırganlara karşı... Sevgiye saldırıdır bu... Güvene saldırıdır... Dahası inanca olan bir saldırıdır bu... Çocuksu... Dirençleri de öyle...

Sonunda kıstırılırlar... Balonla çocuğu izleyenlerin amaçları değişiktir artık... Başaramamışlardır balonu ele geçirmeyi... Tüm çabaları, uğraşıları sevgiye yöneliktir... Sevgiyi öldürmeye yöneliktir...

Başlarlar taşlamaya balonu... Sapanla, elle atılan taşlar giderek çoğalır... Çocuk çaresizleşir, önleyemez atılan taşları... Balon direnmeyi sürdürür... Taş yağmuru içinden kaçmaya, sıyrılmaya çalışır... Bir o yana bir bu yana yalpalar durur. Dans eder gibidir... Bir destan yazar gibidir... Örnek bir direnme örneği verir... Sevginin, tutkunun, inancın, güvenin bir direnmesidir bu...

Yorgun düşer sonunda kırmızı balon... Atılan taşlardan birini yer ilkin... Ardından bir daha, bir daha... Yaralıdır artık... Başlar yavaş yavaş terlemeye... Parlaklığı da sönmeye... Sanki can çekişir gibidir... Sonunda düşer yere, çaresiz...

Balonun düşmesi, çocuğun yüreğinin boşalmasıdır... Ağlar...

Ve bir anda, sevginin tutkunun, inancın, güvenin yitip gittiği sanılan bir anda, tüm kentin balonları iplerinden kurtulur, yükselirler gökyüzüne doğru... Gökyüzü, bir renk senfonisine dönüşür... Kırmızısı, mavisi, yeşili, sarısı, moru, eflatunu... ile tüm balonlar, yitirdikleri arkadaşlarını ölümsüzleştirirler... Bu bir ağıt değildir... Sevginin, tutkunun, inancın güvenin yücelişidir...

# FORUM

BİR SENATO ARAŞTIRMA ÖNERGESİ

## Gürsoytrak "En azından halihazırda bu yabancı üsler, tesisler ve birliklerin hukuksal bir temeli olmadığına dair Sayın Başbakan Demirel'in açık beyanları mevcuttur." (1)

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

TÜRKİYE'DE MEVCUT BULUNAN ABD VE NATO ÜS VE TESİSLERİ VEYA BENZERLERİ; BUNLARIN ADETLERİ: GÖREVLERİ EMİR VE KOMUTA İLİŞKİLERİ; TÜRK KOMUTANLARININ EMİR VE KOMUTASINDA BULUNUP BULUNMADIKLARI; BU ÜS VE TESİSLERİN YARATTIKLARI VE YARATABİLECEKLERİ SORUNLAR: BUNLARA KARŞI ALINMIŞ VE ALINABİLECEK TEDBİRLERİ BELİRLEMEK İLE BUNLARIN MEVZUATIMIZ VE ANAYASAMIZ KARŞISINDA ÜLKEMİZDE BULUNMALARINA OLANAK VEREN YASAL BELGELERİN MEVCUT OLUP OLMADIĞININ SAPTANMASI HAKKINDA, BİR CUMHURİYET SENATOSU ARAŞTIRMASI YAPILMASININ ANAYASA VE İÇTÜZÜĞÜN İLGİLİ HÜKÜMLERİ GEREĞİNCE TALEP EDİYORUM.

SAYGILARIMLA

SUPHİ GÜRSOYTRAK
TABİİ SENATÖR

Kardeş İran hükümeti ile NATO Müttefikimiz ABD hükümeti arasında cereyan eden ve sürekli olarak gerilimi artan olaylar karşısında ABD'nin ilk defa İran'ı açıkça askeri müdahale ile tehdit ettiğini ve bunun meşru müdafaa hakkını kulanmak olarak nitelediğini 22 Kasım 1979 günlü basından öğreniyoruz.

Keza Amerika'da bulunan 82'nci Hava İndirme Tümeni ile İncirlik Hava Üssü'nde bulunan Amerikan Hava Birliği'ne hazırlık emri verildiği de daha önceki ve aynı günlü basın haberleri arasında yer almış bulunmaktadır.

Aynı günlü Cumhuriyet Gazetesi'nde ise, Başbakan Süleyman Demirel'in; ABD'nin İran'a bir müdahale girişiminde bulunması halinde İncirlik Üssü'nün kullanılmasına izin verilip verilmeyeceği şeklinde sorulan bir soruya "Henüz öyle bir istek olmadı. Olursa konuyu hükümette görüşür ve gereken yapılır." şeklinde yanıtlamıştır.

Bu durum, Türkiye'deki Amerikan ve NATO Üsleri dolayısıyla Türkiye'yi; kendi arzusu aksine, istese de, istemese de kendi ulusal dış politikası gerekleri dışında bir eylemler karmaşası içine sürüklemektedir.

Uzun yıllar büyük bir sabır ve dikkkatle sınır komşuları ve Ortadoğu ülkeleri ile oluşturduğu iyi ilişkileri; bir çırpıda tahlikeli bir ortamla karşı karşıya gelmiş bulunmaktadır.

Türk Ulusunu böyle Beklemediği bir zamanda özellikle sınır komşuları ve Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerini tehlikeli bir aşamaya getiren ülkemizdeki bu yabancı üsler, tesisler silah, araç, gereç ve personel hakkında Millet Meclisi ve C. Senatosu üyelerinin ve vatandaşlarımızın ne kadar gerçek bilgi sahibi oldukları ve buralarda ne gibi faaliyetlerde bulunulduğu ve bu gibi faaliyetlerin Ulusal çıkarlarımız, mevzuatımız ve Anayasamızla ne derecede bağdaşmakta olduğuna dair yeterli bilgi sahibi olduklarını zannetmiyoruz. En azından, halihazırda bu yabancı üsler, tesisler ve birliklerin hukuksal bir temeli olmadığına dair Sayın Başbakan Demirel'in açık beyanları mevcuttur. Bu konuda, TBMM'nin tutumunun açıkça belli olması ulusuna karşı tarihi ve Anayasal görevi olduğu kanısındayız.

8 Ekim 1979'da "Bakanlar Kurulu, Türkiye'de faaliyet göstermesine izin verilen ABD üslerinin GEÇİCİ STATÜSÜ'nün üç ay daha uzatılmasını kararlaştırmıştır" şeklinde bir haber yayınlanmıştır. Geçici Statü ile açılan ve bir yıl çalışmalarına izin verilen Üslerin çalışma süresi ise 8 Ekim 1979 günü sona ermişti.

Bu süre içinde, Türkiye ile ABD arasında SAVUNMA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI adı altında bir anlaşma imzalanarak, Üslerin yasal bir STATÜ'ye kavuşturulacağı daha önce açıklanmıştı. Ancak sürdürülen görüşmelerde herhangi bir anlaşma sağlanmamıştı.

Nitekim, 16 Mayıs 1979 günlü basında; NATO Savunma Bakanları Toplantısı'na katılan Türk Amerikan Savunma Bakanları görüşmesinde, Türkiye'ye askeri yardım konusunun da ele alındığı haberi yer almıştır. Türkiye'nin 5 yıl süreyle karşılanmasını istediği 3 milyar dolarlık gereksinme listesinde yer alan acil bazı parça ve cephane isteği bürokratik engeller bahane edilerek reddedildi.

Bu toplantıda U-2' sorunu da Türkiye'ye yardımı etkileyecek bir unsur olarak ele alınmıştır.

24 Ekim 1979 günlü basında; The ASSOCİATED PRESS'in bir haber yorumuna göre, Türk Silahlı Kuvvetlerinin beş yıllık bir dönem için 2.5 milyar dolarlık bir yardıma gereksinme duyduğu açıklanırken, Türkiye'deki üslerin İrandaki tesislerin kapatılmasından sonra büyük önem kazandığı da ifade edilmektedir.

26 ekim 1979 günlü basında Dışişleri Bakanlığı yetkililerin, "ABD'nin, Avrupa'daki NATO Ülkelerine orta menzilli füze yerleştirmek istemine karşı Sayın Ecevit'in "Türkiye'de YENİ NÜKLEER SİLAHLAR - Pershing 2 ve Cruise füzeleri gibi- yerleştirilmesi hükümetimizin görüşünce sözkonusu değildir" yolundaki sözlerine dikkat çekmektedirler.

28 Ekim 1979 günlü basında, "Türkiye'nin topraklarına kabul etmediği ancak tesis masraflarına 1.5 milyon dolar ile katılacağı orta menzilli füze yapım projesinin önce Kasım ayındaki Nükleer Grup toplantısında ve nihayet Aralık ayındaki Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda karara bağlanacaktır" denmektedir.

26 Ekim 1979 günlü basında, ABD Büyük Elçisi Ronald Spiers'in "Türkiye'nin NATO içindeki yerinden ve sorumluluklarından bahsederek ülkesinin Türk toprakları üzerindeki" önleyici askeri mevcudiyetinin "Türkiye'nin çıkarlarına hizmet etmek olduğunu" savunmuş, Savunma İşbirliği görüşmelerini ele alarak, ABD'nin Türkiye'ye yaptığı yardım ile Türkiye'deki askeri tesislerin kullanılması arasında herhangi bir bağ olmadığını ileri sürmüş ve "Üslerin kiralanması, müttefikler arasında kabul edilmiş olan bir yöntem değildir" dediği açıklanmaktadır. Bu arada "ABD'nin bir Kıbrıs anlaşmasında MEŞRU ULUSAL İLGİSİ" olduğu da belirtilmiştir.

11 Ocak 1979 günlü basında; "ABD Savunma Bakanlığı, İran'da batı aleyhtarı bir rejimin iktidara gelmesi ihtimaline karşı bu ülkenin kuzeyinde SSCB sınırındaki çok hassas ELEKTRONİK CASUSLUK tesislerini, Türkiye'ye taşımayı planlamıştır.

5 Şubat 1975'de ABD nin Türkiye'ye silah ambargosu uygulamasından sonra İran'a taşınan bu elektronik dinleme cihazlarının yerlerini ve çalışma şekillerini TAHRAN hükümeti tarafından bile kesin olarak bilinmediği açıklanmaktadır" denmektedir.

26 Nisan 1979 günlü basına göre; "Amerika, karara bağlanacak yeni ortak savunma işbirliği anlaşması çerçevesinde üslerin daimi statüye kavuşturulması sırasında yeni cihazlarla takviye edilerek "Tevsiini de" istemektedir. Bilindiği gibi bu konudaki çalışmalar 18 Ocak 1979'da Ankara'da Amerikan Büyükelçiliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında başlamıştır. ABD, İran'daki üslerin kapanmış olmasından doğan boşluğun doldurulması amacıyla, imzalanması beklenen SALT II'nin denetimi için acele etmektedir.

17.6.1979 günlü basında, AP Başkanı Demirel, "ABD üslerinin açık kalmasının Türkiye'ye 1.5 milyar dolara malolacağını ve bunun Türk milletinin çıkarlarıyla uyuşmayacağını belirtmişti. Yine Demirel, hükümetin tesisleri açarken taviz verdiğini, bu tavizi verirken kanunları ve Anayasa'yı ihlal ettiğini" vurgulamıştır.

Öte yandan gerek üsler, gerek ABD'nin Türkiye'ye orta menzilli füzeler yerleştirme istemi, Türkiye'yi nükleer bir savaşa hedef yapabilecek niteliktedir. Bu konular hakkında, diğer NATO üyesi ülke meclislerininki gibi TBMM'nin görüşü ve kararının bulunması, doğal ve iç hukukumuz bakımından zorunlu olduğu kanısındayız. Oysa bazı çevreler, konunun NATO sözleşmesinin bir maddesine dayanan bir "Uygulama Anlaşması" niteliğinde olduğu, bu nedenle TBMM'den geçmesine gerek olmadığı savını ileri sürmektedirler. Bu konuda gerçeğin meydana çıkarılması gerekmektedir.

Amerikan ambargosu karşısında Demirel hükümeti tarafından, kapatılmış bulunan üs ve tesisleri; ne zaman ve ne koşullarda açılmıştır, hali hazır durumları nedir? Bunları tespit edebilmek için, olayların kronolojik sırasını ve ilişkilerine göre gelişmesini gözden geçirmek gerekmektedir.

1 5 Ekim 1978 günlü basında "Dört ABD üssü pazartesi günü açılıyor" başlığı altında; "bakanlar kurulu, Milli Güvenlik Kurulu'nun aldığı tavsiye kararına uyarak "Dört Ana Üs" diye adlandırılan Sinop, Pirinçlik, Karaburun ve Belbaşı "Ortak Savunma Tesislerin"nin geçici statü ile 9 Ekim pazartesi günü açılmasına karar vermiştir" denilmektedir.

Esasen üslerin açılacağını Amerikan yetkilileri Ağustos ayı başlarında dünya kamuoyuna açıklamış bulunuyorlardı.

DEVAMI YARIN:

ABD basınında, Türkiye'de sadece 5 üssün faaliyetlerinin durdurulduğu, 21 üssün normal çalıştığı yer alıyordu.

# Halkın Gazetesi Demokrat OKURLARINDAN MEKTUPLAR

## "Antakya halkı faşizme teslim olmayacaktır"

Egemen güçler hayat pahalılığı, yokluk ve kuyruklar karşısında halkın gelişen toplumsal muhalefetini bastırmak ve sömürülerini devam ettirebilmek için kitle katliamlarını ve faşist saldırıları sürekli gündemde tutuyor.

Bu tür saldırılar MHP'li ve ÜGD'li sivil faşistler tarafından düzenlenirken resmi güçlerden de yardım ve destek görüyor. Bu faşist saldırılar ve kitle katliamları genellikle alevi-sünni yurttaşların bir arada yaşadığı bölgelerde tezgahlanmaktadır. İşte Sivas, Malatya, Elazığ, Kayseri ve Kahramanmaraş. Kahramanmaraş katliamının birinci yıldönümünde aynı oyunun oynanmak istendiği kent Antakya.

Antakya'daki faşist katliam hazırlıkları yeni MC'nin kurulmasıyla birlikte başladı. Milli Eğitim Müdürlüğüne MHP'li Yaşar Okuyan'ın kardeşinin atanması, Vali ve Emniyet Müdürünün değiştirilmesiyle birlikte, halka yöneltilen baskı ve sindirme hareketleri de arttırıldı.

Antakya'da alevi-sünni yurttaşlar bir arada yaşamkatadır. Alevi-sünni çatışması görünümü altında ezilen sömürülen yoksul halkın kırımı planlanarak uygulanmak istendi.

Katliam hazırlığının ilk işarate Hatay Halkı tarafından sevilen ve ilerici bir kişi olarak bilinen eczacı Mehmet Dönmez'in güpegündüz faşistlerin kurtarılmış bölge diye nitelendirdikleri Cumhuriyet Mahallesinde katledilmesiyle başladı. Bundan sonra gelişen olaylar gerçekten ilgi çekicidir. İlerici bir kişinin cenazesini polisler yangından mal kaçırır gibi kaçırdılar.

Bu olaylardan birkaç gün sonra kimliği bilinmeyen kişiler tarafından öldürülen Ülkü-bir Başkanı ve Gazipaşa İlkokulu Müdürü İsmail Pakdemir'in cenazesi polisin de yardımıyla faşist bir gövde gösterisine dönüştürüldü. Cenazede tetbir getirilerek halk cihada çağrıldı. Cenaze kortejindeki kişiler polis eşliğinde ilerici ve alevi olarak bilinen esnefin dükkanları yağmalandı. Olayların seyri içerisinde Antakya'ya bağlı Kırıkhan ilçesinde 8 nüfuslu bir alevi ailesi faşistler tarafından diri diri yakılarak imha edildi. Artan bu saldırılarla birlikte polisin genellikle ilericilerin oturduğu bilinen mahallelere yaptığı baskınlardan birinde çıkan çatışmada bir polis öldü. Olaylar bundan sonra hızla gelişmeye başladı. Faşistlerin yoğun olduğu bölgede bulunan Antakya Lisesi Faşistlerce kuşatıldı. Yavrularını bu çemberden kurtarmak isteyen velilerle birlikte hareket eden 5000-6000 kişilik bir halk kitlesi okul çevresinde polis ve jandarma barikatıyla karşılaştı. Velilerle polisler arasındaki görüşmelerden sonra öğrenciler polis jandarma barikatıyla karışlaştı. Velilerle polisler arasındaki görüşmelerden sonra öğrenciler polis jandarma kordonu altında okuldan çıkabildiler. Buna rağmen faşistler okuldan toplu halde çıkan öğrencilere ateş ederek bir öğrenciyi yaraladılar. Halkın tepkisinden sonra amaçlarına tam olarak ulaşamayan silahlı faşist sürüleri bölgelerine çekilerek uzun menzilli silahlarla ilericilerin otorduğu mahalleleri taramaya başladılar. Buna karşılık güvenlik kuvvetleri taranan mahalleleri aramaya başladılar. Fakat halkın tepkisi karşısında geri çekilmek zorunda kaldılar. Belirtmek gerekir ki silahlı faşist çetelerin mevzilendiği yerler halkın kutsal yerleri olarak bilinen camilerdir. Bu silahlı çetelerin oralarda mevzilenmesine ve halka kurşun sıkmalarına olanak verenler de bellidir.

Bunlarla yetinmeyen faşist sürüleri kentin buğday ihtiyacını sağlayan buğday ambaralarını ve o bölgede bulunan bir fırını yağmaladılar. Vali yağmalama olaylarını basına "fırındaki unlara halk tarafından el kondu" şeklinde yansıttı. Antakya esnafı bütün bu yağma ve saldırılara tepki olarak halkın temel besin maddelerinin sağlandığı fırınları ve sebze halini 15 gün süreyle kapattı.

Gözü dönmüş silahlı faşist caniler ilerici mahallelere silahlı saldırılarını arttırdılar. Fakat halkın silahlı direnişi ile karşılaşınca geri çekilmek zorunda kaldılar. Artık kentte geceleri silah seslerinden başka birşey duyulmaz olmuştu. 15 gün süreyle Antakya ölü bir kent görünümünü aldı. Devrimci mahallelerden, çevre köy ve kasabalardan gelen temel gıda maddeleri halk dayanışmasının en güzel örneklerini verdi. Gıda maddeleri halka dağıtıldı. Dayanışma 15 gün süresince disiplinli bir şekilde sürdürüldü. Yeni Kahramanmaraş'lar yaratmak isteyen faşistlerin oyunu halk tarafından bozuldu. Fakat bu faşist tertip her ne kadar bugün başarısızlığa uğratıldıysa da yeni faşist saldırı ve katliamlar gündeme gelmeyecek demek değildir. Yine de varılmak istenen amaca belli ölçüler de ulaşılmış ve bölgeye sıkıyönetimin şart olduğu sağcı basın tarafından yeniden gündeme getirilmiştir.

Herşeye rağmen Antakya halkı faşizme teslim olmayacaktır.

ANTAKYA'LI BİR GRUP DEVRİMCİ

## Afganistan'da

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

nistan'a girdi.

Bilindiği gibi Sovyetler daha önce Amerika'yı muhalif güçleri Pakistan-da eğitmekle suçlamıştı. Şimdiye dek Pakistan'dan Afganistan'a geçen Afganlıların sayısının 45 bini bulduğu bildiriliyor. Öte yandan Afganistan'da Babrak Karmal rejimine karşı çıkan gruplardan birinin sözcüsü meydana gelen çarpışmalar sırasında Sovyetler'in 10.000 kadar kayıp verdiğini ileri sürdü. Afganlı muhalif güçlerin Sovyet birlikleri karşısında vur-kaç, baskın taktikleri uyguladığı bildirildi. Bu arada Mısır'ın Afganlı savaşçılara askeri eğitim olanağı sağlıyacağı açıklandı.

Öte yandan gazetemizin baskıya verildiği sıralarda Sovyetler Birliği'nin pazar günü Güvenlik Konseyi'ne sunulan bir karar tasarısını veto etmesi bekleniyordu. Bangladeş, Nijer, Zambiya ve Filipinler tarafından verilen bu teklifte, Sovyetler'in adı anılmamakla birlikte, Afganistan'daki tüm yabancı güçlerin çekilmesi isteniyordu. Birleşmiş Milletler çevreleri bu karar tasarısı yanında Sovyetler'in İran'a yaptırım uygulanmasına ilişkin Amerikan önerisini de veto edeceğini belirttiler.

## Kağıt

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

taşıdığı güçlükler karşısında başvuru süresinin öne alındığını, 14-28 Ocak tarihlerinden sonra yapılacak başvuruların geçersiz sayılacağını bildirerek şunları söyledi:

''Büyük güçlüklerimiz var. Motorin ve fuel-oil yokluğu çalışmaları büyük ölçüde aksatıyor. Kılavuz basım ve dağıtım işleri için gerekli akaryakıtı sağlamak için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na başvurduk. Şu anda tahsisat bekliyoruz.

Bilgi işlem merkezinde değerlendirilen sınav cevap kartları özel bir kağıttan yapılıyor. Ancak henüz bu kağıdı temin edemedik. Bu özel nitelikli kağıdın verilebilmesi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na başvuruda bulunduk.''

## Ülker

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

ara verildiği öğrenildi. 24 Aralık 1979 pazartesi günü Kahramanmaraş olaylarını protesto amacıyla dersleri boykot eden öğretmen ve öğrencilerin üzerine yürüyen güvenlik kuvvetleri, birçok öğrenciyi gözaltına almıştı. Olay sırasında okulun camlarınının, kapılarının hemen hepsi kırılmıştı. Görgü tanıkları o sırada bazı polislerin tahribat yaptıklarını gözlemişlerdi.

Daha sonra yaklaşık 50 öğretmenden 41'inin açığa alınmasıyla okulda öğretim yapma olanağı kalmamıştı. Milli eğitim yetkilileri bu gerçeği kamuoyundan saklayarak okulda yakıt olmadığı için derslere ara verildiğini bildirdiler. Yine yapılan açıklamaya göre Tuzlucayır lisesinde birinci yarıyıl notu verilmeyecek, öğrenciler karne alamayacaklar. Bu açığın nasıl kapatılacağı ise henüz saptanmış durumda değil.

## İki kuyumcu

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

ADANA

Kimlikleri belirlenemeyen 3 kişi dün sabah Saydam Caddesi'ndeki bir kuyumcu dükkanını silah zoruyla soyarak 1.5 kilo altın ve ziynet eşyası alarak kaçtı.

Kuyumcu dükkanına müşteri olarak giren soyguncular, kısa bir süre sonra silahlarını çekerek vitrindeki ve kasadaki altınlarını kendilerine vermelerini istediler. Soyguncular 1 milyon 250 bin liralık altın alarak olay yerinden uzaklaştılar.

SARIGÖL

Sarıgöl'de önceki gece Ahmet ve Metin adlı kardeşlere ait kuyumcu dükkanı kimlikleri belirlenemeyen kişilerce soyuldu, iki milyon değerinde mücevherat ile para çalındı. Kaymakam Hikmet Dinç, olayın siyasi yönünün bulunup bulunmadığının araştırıldığını, sanıkların binaya komşu dükkanın duvarını delerek girdiklerini açıkladı.

NİĞDE

Niğde'nin Ortaköy Cumhuriyet Savcısı Palan Döken'in evine dün gece saat 23. sıralarında patlayıcı madde atıldı. Olayda ölen ya da yaralanan olmadı. Ancak maddi hasara neden oldu. Patlayıcı madde atanların kimlikleri belirlenemedi.

GAZİANTEP

Gaziantep Devlet Hastanesi mahkumlar koğuşunda tedavi altında bulunan 4 hükümlü önceki gece koğuşun penceresindeki demir parmaklıkları keserek kaçtı.

Adnan Deniz, Hüseyin Sözer, Mehmet Kavan, Halil Karayiğit çeşitli suçlardan hükümlü oldukları halde Devlet Hastanesi'nde tedavi altındaydılar.

ANKARA

İskenderun'da öldürülen DEV—GENÇ Ankara eski Başkanı Necdet Bozkurt için Feridun Çelik Mahallesinde gösteri yapıldı. Gösteriden önce ev ev dolaşan devrimciler, Necdet Bozkurt'un faşistlerce nasıl öldürüldüğünü anlatarak 25 dakikalık gösteri düzenlediler.

Ankara Gülveren Lisesi öğrencileri de Necdet Bozkurt için iki günlük boykot koyarak derslere girmediler. 17 öğretmenin açığa alındığı bildirilen okulda bir jandarma yüzbaşısının öğrenci ve öğretmenlere baskı yaptığı, yüzlerine tükürdüğü ve ''takım elbise giymeyen, boyalı ayakkabısı olmayan öğrenciler okula gelmesin'' dediği ileri sürüldü.

BURSA

BURSA'da 25 Aralık günü kimliği belirsiz kişilerin saldırısı sonucu MHP il yönetim kurulu üyesi Halit Sivri'nin dükkanında ağır yaralanan Mudanya ilçesi ikinci başkanı Ahmet Onat tedavi edildiği hastahanede kurtarılamayarak öldü.

Gemlik Cezaevinden duvarı delerek kaçmaya hazırlanan 11 tutuklu ve hükülü jandarmalar tarafından görülerek suçüstü yakalandılar.

TARSUS

Endüstri Meslek ve Kasım Ekenler Ticaret Liselerinde dün öğrenciler arasında taş ve sopaların kullanıldığı kavga çıktı. Kavga üzerine dışarıdan ateş edildiği görüldü. Olayda Özden Sarı ve Yücel Keser adlı iki öğrenci ağır şekilde yaralanarak tedavi altına alındı.

## Ankara, İzmir

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

Öte yandan Ankara Anıttepe Akşam Ticaret Lisesi öğretim kadrosunda görevli 30 öğretmenden 27'sinin Maraş olaylarının yıldönümündeki protesto gösterilerine katıldıkları gerekçesiyle görevlerinden alındıkları öğrenildi.

Öğretim kadrosunda bulunan üç öğretmenle, ücretli olarak derslere giren diğer öğretmenlerin arkadaşları göreve iade edilene kadar derslere girmeyecekleri ve bu bakımdan okulda öğretimin fiilen durduğu bildiriliyor.

KİRAZ İLÇESİNDE 23 ÖĞRETMEN AÇIĞA ALINDI.

Kiraz muhabirimiz Hıdır Durdu'nun haberine göre İzmir'in Kiraz ilçesinde açığa alınan öğretmen sayısı 23'e yükseldi 2'si ortaokul, diğerleri ilkokul yöneticisi bulunan öğretmenlerin İzmir Valiliği'nin tel emri üzerine geçtiğimiz günlerde açığa alındıkları öğrenildi.

Kahramanmaraş katliamını protesto eylemine katıldıkları öne sürülerek açığa alınan 23 öğretmenin, Ocak 1978 ayı maaşlarının, maaş bordrolarının hazırlanmasına karşın ödenmediği bildirildi. Maaşları ödenmeyerek mağdur durumda bırakılan öğretmenler, uğradıkları haksızlık karşısında şunları söylediler:

''Geçmiş yıllara ait görev yolluklarımız bile hala düyun'da bekletiliyor. Yan ödemelerimizin ve ek ders ücretlerimizin bir bölümü de ödenek yokluğu gerekçesiyle içerde tutuluyor. Amaçları, TÖB—DER'li ilerici yurtsever öğretmenleri ekonomik ve siyasi baskıyla yıldırmak. Sık sık saldırılara uğramamız ve geçtiğimiz günlerde iki öğretmen arkadaşımızın evinin faşistlerce kurşunlanması bunun açık kanıtları. Ne var ki, uygulanan baskılar ve geliştirilen saldırılar bizi ve TÖB—DER'i halktan yana mücadelesinden alıkoymaya yetmeyecektir.''

## ABD'nin

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

şeklinde yapıldığı belirlendi. Türk hükümetlerinin bu dönem içinde alınan kredilerin 643 milyon dolarlık kısmını geri ödediği ve kullanılan net ekonomik yardımın 802 milyon doları kredi, 1.259 milyon doları hibe olmak üzere 2.061 milyon dolar olduğu saptandı.

İkinci Dünya Savaşından sonra ABD'nin Türkiye'ye yardımı 4 Temmuz 1948 tarihinde imzalanan ve ''Türkiye ile ABD arasında ekonomik işbirliği anlaşması'' adını taşıyan belgenin 8 Temmuz 1948 tarihinde TBMM'de onaylanması ile yürürlüğe girdi. Türkiye'nin bu anlaşmadan önce de ABD'den ve Ex—İm Bank'dan küçük miktarda yardım aldığı belirtildi.

Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiye göre, ABD dış yardım kanunlarına dayalı olarak önce ''Marshall Planı'' adı ile başlayan yardımlar, daha sonra ECA (Ekonomic Corporation Administration), AID (Agency For International Development) ve ICA (International Cooperation Administration) isimli kuruluş ve programlar ile sürdü.

YARDIM TÜRLERİ

ABD ekonomik yardımlarını 5 grupta toplamak olasıdır:

1— Dolar ile yapılan yardımlar:

Bu yardımlar da iki bölüme ayrılmaktadır.

a) Bağış niteliğindeki yardımlar, b) Kredi niteliğindeki yardımlar. Kredi yardımları da iki şekilde kullanılmaktadır. Program kredileri ve proje kredileri..

Bağış niteliğindeki yardımlar en çok 1953—1961 yılları arasında yoğunluk kazandı. 1949—1977 yılları arasında Türkiye'ye 1.159.100 bin dolar bağış yapıldı.

Kalkınma programı kredileri içinde karşılıklı güvenlik programı kredileri 1947—1957 yılları arasında yoğunlaştı ve ''Mal yardımı'' şeklinde gerçekleşti. Bu dönemde Türkiye'ye 155 milyon dolar değerinde mal yardımı yapıldı.

Program kredilerinden ''Nakdi yardım'' şeklinde olanlar 1963 yılından itibaren OECD bünyesinde kurulan ''Türkiye'ye yardım konsorsiyumu'' çerçevesinde verilmeye başlandı. Bu yardımların kullanımı için Türk hükümeti ile ABD hükümeti yıllık anlaşmalar yaptı.

Proje kredileri ise 1962 yılında başladı ve ABD dış yardım kanunlarının kalkınma kredileri için öngördüğü faiz ve vadelerle Türkiye'ye kullandırıldı.

2— Teknik işbirliği yardımları:

Bu tür yardımlar özellikle Türklere ABD'de staj ve öğrenim olanağı sağlamak, ABD'den Türkiye'ye çeşitli alanlarda çalışmak üzere gönderilen teknik personel ve uzmanların masraflarını karşılamak amacıyla kullandırıldı. 1949—1971 yılları arasında ABD'de 3 bin kadar Türk'e eğitim ve staj olanağı sağlandı.

Bu yardımların parasal karşılığının 80 milyon dolar olduğu açıklandı.

3— Yardım karşılıkları fonları:

1963 yılına kadar ABD tarafından Türkiye'ye ''hibe'' niteliğinde yapılan yardımların Türk lirası karşılıkları, bu yardımları kullanan kuruluşlarca TC Merkez Bankasına açılan karşılık paraları hesabına yatırıldı. Bu hesaptaki Türk liralarının yüzde 90'ı AID'ın Türkiye de uygulayacağı kalkınma programlarının finansmanına, kalan kısmı ise Amerikan hükümetinin Türkiye'deki temsilciliklerinin Türk Lirası ile yapacakları idari harcamalara ayrıldı. Bu hesapta 1.5 milyar Türk Lirası birikti.

4— Tarım ürünleri gereksinim fazlası programları: ABD'nin tarımsal üretim fazlalıklarının satışını ve bu satıştan sağlanacak paraların kullanılışını düzenleyen (PL—480) adlı kanuna dayalı olarak 1954 yılından itibaren Türkiye, ABD ile 15 anlaşma imzaladı. Türkiye bu program çerçevesinde buğday ve hububat ürünleri ithal etti. Bu ithalatın Türk lirası karşılıkları da Merkez Bankasında özel bir hesaba yatırıldı.

Her yardım anlaşması ile ithalat karşılıklarının hangi amaçla kullanılacağı saptandı. Saptanan başlıca kullanım alanları ise şöyle oldu:

ABD Hükümetinin Türkiye'deki temsilciliklerinin masrafları için 1.2 milyar Türk lirası, savunma hibeli 50 milyon Türk Lirası ekonomik kalkınma bağışı 19 milyon TL Cooley kredileri (ABD çıkışlı yabancı sermayeli kuruluşların Türkiye'dek girişimlerine açılan krediye verilen isim) 475 TL Ekonomik Kalkınma Kredileri 1.4 milyar TL Suni gübre ithalatı için 104 milyon Türk lirası.

5) İhtiyaç fazlası malzeme ve teçhizat kredileri: ABD Silahlı Kuvvetlerinin kullandığı ve ihtiyaçtan fazla olan veya kullanım yeri kalmayan malzeme ve teçhizatların bir kısmı AID örgütü aracılığı ile Türkiye'ye yardım olarak gönderildi. Türkiye bu programlardan özellikle 1960—1969 yılları arasında yoğun olarak yararlandı.

1946—1977 yılları arasında Türkiye'ye sağlanan toplam 2,7 milyar dolarlık olanağın 2.1 milyar dolarlık kısmı kalkınma yardımı, 561 milyon dolarlık kısmı gıda yardımı ... ve 27 milyon dolarlık kısmı da diğer yardımlar (barış gönüllüleri vb.) dır.

YILLAR İTİBARİYLE YARDIMLAR

ABD Hükümetinin Türkiye'ye 1962-1974 yılları arasında yardımının çok yoğun olduğu dikkati çekmektedir. Bu dönemden önceki 1953-1961 yılları da yoğun yardım sağlanan yıllardır, iki dönem birlikte ele alındığında 20 yıl boyunca Türkiye'nin ABD'den sağladığı tüm yardımların yüzde 95'i ini kullandığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan önemli bir olgu da 1975 yılından sonra yardımların hemen hemen tümüyle durmasıdır. Bilindiği gibi Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinden sonra ABD Türkiye'ye ''Ambargo'' koymuş ve 1975 yılından sonra tüm ekonomik ve askeri ''yardımlar'' durmuştu.

Bu arada bağış türündenyardımların özellikle 1953—1961 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir. En çok kredi kullanımı ise 1. ve 2. beş yıllık Kalkınma Planları dönemlerinde oldu. Planlı dönem de ABD yardımlarının OECD bünyesinde oluşturulan yardım konsorsiyumu aracılığıyla kullandırıldığı biliniyor.

EX—İM BANK KREDİLERİ

Türkiye 1946—1977 yılları arasında Ex—İm Bank'tan 336 milyon dolarlık kredi kullandı. Bilindiği gibi bu banka kredilerini ABD çıkışlı mal ve hizmetlerin satın alınması koşuluyla kullandırmaktadır. Türkiye bu bankadan kullandığı kredinin 139 milyon dolarlık kısmını ödedi. Türkiye'nin bu bankaya halen net kredi borcu 196 milyon dolardır. 1. ve 2. Plan dönemlerinde yoğun olarak kullanılan bu kredilerin kalan borcu son borç erteleme anlaşmaları ile 1981 den sonraya ertelendi.

## 6 ÖLÜ 6 YARALI

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

renciden Mehmet Sadullah Kominer olay yerinde Mustafa Tuna'da kaldırıldığı hastanede öldü.

İSTANBUL— Fatih Kaymakamlık binası arkasında ''Devrimci Yol'' bildirisi dağıtan Vatan Lisesi öğrencisi 19 yaşındaki Mustafa Göker, açılan ateş sonunda yaralandı.

Şehremini'de Eser Kıraathanesi önünde yürümekte olan ve garsonluk yapmakta oldukları söylenen Sabri Tanparlak, Faruk Kızılarslan, Necdet Karaca ile gene yoldan geçmekte olan Cemile Mataracı adlı ev kadını açılan yaylım ateşi sonunda yaralandılar.

Zeytinburnu'nda İbrahim Zafer adlı bir kişi Nuri Paşa Mahallesinde önceki gün saat 18.30 sıralarında tabancayla vurularak yaralandı. Güvenlik kuvvetleri olayın siyasi yönünün bulunmadığını söylediler.

Kadıköy Gazi Mahmutpaşa semtinde Akbank Şubesi'nin önüne üzerinde ''Aydın Bahçeci'nin hesabı sorulacak'' yazılı bir bombalı pankart asıldı. Bombanın patlamasıyla bankanın ön kısmında büyük hasar meydana geldiği belirlendi.

DİYARBAKIR— Gazi Caddesi'ndeki Türk Ticaret Bankası Şubesi'nin önüne atılan patlayıcı madde, çevrede hasara yolaçtı.

SAKARYA—Emniyet Müdürlüğü 1. Şube ekipleri TKP—ML üyesi olduğunu öne sürerek işçi Hicabi Tonya'yı gözaltına aldılar.

ANKARA— 24 Aralık günü yapılan Kahramanmaraş olaylarını protesto direnişine katıldıkları gerekçesiyle gözaltında bulundurulan 101 öğretmenden sorgusu tamamlanan 27'si tutuklanarak askeri cezaevine gönderildi.

## Alpaslan'ın

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

nakledilmeleri için 18 Aralık 1979 tarihinde Yozgat Savcılığına yetki yazısı göndermiştik. Bu talebimiz yerine getirilmedi ve olay meydana geldi. Sorumlular hakkında işlem yapılacaktır'' dedi.

Adalet Bakanı Ucuzal, bu konuda THA'ya yaptığı açıklamada olaydan üzüntü duyduğunu belirtti ve sorumlular hakkında ''En kısa zamanda cezai işleme geçileceğini'' söyledi.

MÜFETTİŞ GÖNDERİLDİ.

Ülkücü eylemciler Alpaslan Alpaslan ile Sabahattin Civelek ve Yusuf Arpacık'ın kadın kıyafetine girerek cezaevinden kaçmaları olayını incelemek üzere Adalet Bakanlığı'ndan müfettişler dün Yozgat'a gönderildi.

## Başkent'te

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

da anlaşma zemini yaratıldı. CHP Grubu geçtiğimiz hafta içinde yaptığı toplantıda, önlemler paketinin bazı maddelerini Anayasaya aykırı bulmakla birlikte değiştirerek kabul edilmesini kararlaştırdı. Bağlayıcı grup kararına karşın 11 milletvekilinin Meclis'te engelleme yapmak istemesi üzerine CHP grubu içinde de pazarlık başladı. CHP Grup Başkanvekillerinden Coşkun Karagözoğlu da değişiklik önergelerinin AP'liler tarafından incelendiğini, henüz kendilerine ikinci bir görüşme istemi gelmediğini bildirdi.

Öte yandan AP Millet Meclisi Grup Başkanvekili Oğuz Aygün, MSP, CHP ve MHP grup yöneticileriyle sürekli temaslarda bulunduklarını, parlamentodan çıkarmak istedikleri yasalar için diğer partilerin desteklerine gereksinme duyduklarını açıkladı.

MSP Grup Sözcüsü Şener Battal da, önlem paketine ilişkin olarak AP grup yöneticilerine verdikleri 12 değişiklik önergesinden bir tanesinin kabul edildiğini, diğerlerinin geri çevirildiğini belirterek, değişiklik önergelerini Meclis Genel Kurulu'nda vereceklerini söyledi.

ÜSLER PAZARLIĞI

Türkiye'de bulunan ABD üslerinin, süresinin uzatılacağı öğrenildi. Bu arada savunma ve ekonomik işbirliği anlaşması üzerindeki görüşmeler gizli olarak Ankara'da sürdürülüyor.

Türkiye ile ABD arasında, yaklaşık bir yıldır sürdürülen yeni savunma işbirliği anlaşması üzerindeki görüşmelerin hafta sonunda tamamlanması ve anlaşmanın parafe edilmesi beklenmektedir.

Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen ile ABD Dışişleri Bakanı Cyrus Vance'nin NATO Bakanlar Konseyi toplantıları arasında Brüksel'de yaptıkları görüşme çerçevesinde, savunma işbirliği görüşmelerini sonuçlandırmak amacıyla Ankaraya gelen ABD Dışişleri Bakanlığı Danışmanı Matthew Nimetz ve Savunma Bakan Yardımcısı James Siena'nın da katıldıkları toplantılarda anlaşma metinleri son biçimlerini alacak. Ancak Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, anlaşmanın parafe edilmesi halinde dahi, metinlerin İngilizce'ye çevrilmesinin ve son redaksiyonlarının yapılarak iki ülke hükümetlerine sunulmasının belirli bir süre alacağına dikkati çektiler.

Anlaşma metinlerinin iki hükümetin onayına da sunulması için bir zaman gerekeceğini kaydeden yetkililer, ''Ortak savunma tesislerinin faaliyetlerini düzenleyen geçici statünün süresi yarın sona ermektedir. Anlaşma üzerinde gerekli işlemlerin tamamlanması için bu süre yeterli değildir. Bu durumda, tesislerin faaliyetlerini düzenleyen geçici statünün bir süre daha uzatılması büyük bir olasılıktır'' dediler.

GEÇİCİ STATÜ

Bilindiği gibi, Türkiye'deki ortak savunma tesisleri 9 Ekim 1978 tarihinden bu yana geçici bir statü ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye ile ABD arasındaki savunma işbirliğinin yeni koşullarını belirleyecek görüşmeler ise, 18 Ocak 1979 tarihinde başlamış ancak 9 Ekim 1979 tarihine kadar, ortaya çıkan bazı görüş ayrılıkları nedeniyle tamamlanamamıştı. Görüşmelerin tamamlanabilmesi amacıyla Bakanlar Kurulu geçici statünün süresini 9 Ocak 1980 tarihine kadar uzatmıştı.

YAKLAŞIM

Geçici statünün uzatılmasından sonra yapılan görüşmelerde görüş birliği sağlanamayan konularda yaklaşım gerçekleştirildi. Ve özellikle Türkiye'nin 5 yıl süreyle gereksinme duyduğu askeri yardım konusunda bir formül oluşturuldu. Bu formüle göre, Türkiye'nin askeri gereksinmesi ''iki ülke, yetkililerinden oluşacak ortak bir komitede ''günlük olarak''değerlendirilecektir. Bu komitenin hazırlayacağı rapor ise, ABD hükümetine sunulacaktır.

BİR TEMEL ÜÇ EK ANLAŞMA

Hafta sonunda, üzerindeki görüşmelerin tamamlanarak parafe edilmesi beklenen yeni Türkiye-ABD Savunma İşbirliği anlaşması bir temel ve üç ekten oluşmaktadır. Temel anlaşma Türkiye ile ABD arasındaki savunma işbirliğinin genel çerçevesini belirleyecektir. Üç ek anlaşmanın ilki, Türkiye'de bulunan ortak savunma tesislerinin statüsünü ve ne biçimde faaliyet göstereceklerini düzenleyecektir.

Öteki iki ek anlaşma ise, Türkiye'ye sağlanacak Amerikan savunma desteği ile Tükiye'nin gereksinme duyduğu askeri malzemenin ortaklaşa yapımı ile ilgilidir.

AP—CHP KOALİSYONU PAZARLIĞI

Başkent'te AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel ile CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in cuma günü görüşeceklerine dair söylentilerin yoğunlaşmasıyla bütün gözler iki parti liderinin bundan sonra yapacağı temaslara çevrilmiş durumda. AP grup yöneticileriyle CHP grup yöneticilerinin geçen hafta baskı yasalarıyla ilgili olarak başlattıkları ve kendilerince olumlu olarak niteledikleri ortak çalışmalar sırasında daha geniş bir AP—CHP işbirliği üzerinde de görüşmeler yapılmış olabileceği bildiriliyor.

Gerçi CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit Kontenjan Grubu üyeleriyle yaptığı görüşmeden sonra gazetecilerin Demirel'le görüşecek misiniz?'' şeklindeki bir sorusu üzerine ''Henüz böyle bir talep gelmedi'' diye yanıt verdi ama bu ''henüz'' sözcüğü Ecevit'in böyle bir görüşmeyi beklediğini açıkça ortaya koyuyor. Başkent siyasi çevrelerinde Demirel ve Ecevit'in Genel Kurmay eski Başkanı Faruk Gürler'in Cumhurbaşkanlığı'na adaylığını koyduğu sıralarda ortak bir siyasi zemin üzerinde pekala buluşabildiklerini belirterek ''Bu kere niye olmasın?'' deniliyor.

Bu arada CHP grup yöneticilerinin AP grup yöneticilerine verdikleri söze uydukları Millet Meclisi'nin geçen günkü birleşiminde baskı yasasının ''polis vazife ve selahiyetleriyle ilgili maddelerinin görüşülmesi sırasında ortaya çıktı. Anlaşılan odur ki CHP yönetimi sol kanat parlamenterlerinin son gösterdikleri tavırdan ise hoşlanmıyorlar. CHP, AP ile işbirliğine gitme yönünden bir politika oluştururken kendi içinden bu konuda gelebilecek ''çatlak'' seslere engel olabilecek mi? Bunu önümüzdeki günlerde göreceğiz. CHP üst yönetimini AP ile işbirliğine gösterdiği eğilimi ve ''sözüne sadık olmasını'' AP yöneticileri takdirle karşılıyorlar. Ama aynı yöneticiler aynen CHP yöneticileri gibi ''sol kanattan'' şikayetçi oluyorlar.

AP Grup Başkanı Oğuz Aygün geçen gün gazetemize yaptığı baskı yasa tasarılarıyla ilgili açıklamasında, ''CHP grup yöneticileri ile mutabık kalıyoruz ama bazı üyeleri sürpriz hareketler yapıyor'' demişti.

CHP üst yönetimi AP ile işbirliğine giderken bu arada kendi solunu da göz önünde bulundurmak zorunda. Siyasi çevrelerde AP—CHP işbirliğinin kesinleşmesi durumunda CHP'den kopmalar olabileceği hatırlatılıyor ve ''asıl pazarlık galiba'' ''sol kanat'' üzerinde yapılıyor'' şeklinde ifadeler kullanılıyor.

PLAN PAZARLIĞI

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yapılacak değişiklikleri belirlemek üzere açılan çok yönlü tartışma Ankara'da sürdürülüyor.

Geçtiğimiz hafta içinde OECD Genel Sekreteri Emile Van Lennep ile yapılan görüşmelerden sonra dün de Dünya Bankası yetkililerinden Adi Davar Türkiye'ye geldi. Adi Davar'ın DPT ve hükümet yetkilileri ile yapacağı görüşmelerde, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yapılması düşünülen değişiklikler ele alınacak. Dünya Bankası tarafından hazırlanan ''Türkiye: ''Krizden büyümeye'' adlı rapora son şeklinin verileceği görüşmelerde, Türkiye'ye piyasa ekonomisi kurallarını benimsemesi yönünde yeni öneriler ele alınacak.

Türkiye'de yaşanan çözümsüzlüğe uluslararası kuruluşlardan IMF, kısa dönemli ekonomi politikaların belirlenmesi işlevini üstlenirken orta ve uzun dönemli ekonomi politikaların oluşturulmasını OECD üstlenmişti.

Nitekim Van Lennep, Türkiye'de yaptığı görüşmelere ilişkin demecinde ''Türk ekonomisinin orta vadeli sorunlarına ağırlık veriyoruz.'' demişti.

Dün ajansların verdiği bilgilere göre, Türkiye'nin orta dönemde uygulayacağı ekonomi politikalarını tartışmak üzere ocak ayı içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşar Vekili Turgut Özal Paris'e gidecek.

Geçen hafta sonu OECD Genel Sekreteri ile yapılan görüşmelerde OECD tarafından başlatılan çalışmaların sürdürülmesinin kararlaştırılması yanısıra, Turgut Özal'ın Van Lennep'e Türkiye'nın engelleyici bir tutum içine girmeyeceği güvencesini de verdiği belirtiliyor.

Gerek OECD'nin, gerekse şu sıralarda Türkiye'ye bir temsilcisini göndermiş olan Dünya Bankası'nın, Türkiye'de özel sektöre ve yabancı sermayeye geniş olanaklar tanınmasıyla birlikte kamunun ekonomik faaliyetleri nedeniyle kısıtlanan faaliyet alanlarının genişletilmesi yolundaki talepleri hatırlanırsa önümüzdeki günlerde Türkiye üzerinde siyasal ve askeri olduğu kadar, ekonomik pazarlıkların da hız kazanacağı beklenmeli.

## Memleketten

*(Baştarafı 1. Sayfada)*

30'da başlıyor, 15.00 de bitiyor. ''Sheraton Oteli, Le Mangal'da non-stop-video show'' Gösteri, orkestrayla başlıyor, salonun çeşitli yerlerine yerleştirilmiş televizyon kameralarında gösterilen çizgi filmler, kukla filmleriyle sürüyor. Arada, sihirbaz Mandrake'nin gösterileri var. Sonra yine çocuk filmleri.. Yalnızca Sheraton Oteli'ne gelebilecek giysileri olan çocuklara, yalnızca anası-babası bu ücreti ödeyebilecek olan çocuklara, yalnızca karnı tok, sırtı pek çocuklara filmler tabii

NE ALIRSAN 12.5

EVET! EFENDİM SÖYLE BUYURUN ORTALIK BİRAZ DAĞINIK AMA KUSURA BAKMAYIN



Halkın Gazetesi Demokrat

Çatalçeşme sok. No:50 Cağaloğlu/İSTANBUL Telefon: 28 08 15 Yıl: 11 Sayı: 3256/14 Ankara Bürosu: Konur Sok. 24/19 Kızılay/ANKARA Telefon: 17 01 41

BAS—SAN Basın Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. adına imtiyaz sahibi Dursun AKÇAM

Genel Koordinatör Arslan B. KAFAOĞLU

Yazıişleri Yönetmeni Bülent ÖZÜKAN

Sorumlu Yazıişleri Müdürü Işık YURTÇU

Ankara Temsilcisi Dr. Ergin ATASÜ

ABONE KOŞULLARI

Yurt İçi: 3 aylık 675.— TL, 6 aylık 1350.— TL, 1 yıllık 2700.— TL.

Yurt dışı: 3 aylık: 1350, 6 aylık: 2700, 1 yıllık: 5400

İLAN KOŞULLARI

| | |
|---|---|
| 2,3. sayfalar (süt.cm) | 400 — TL. |
| Devam sayfaları (süt-cm) | 450 — TL. |
| İlan sayfaları (süt-cm) | 320 — TL. |
| Doğum, nişan, evlenme, ölüm, teşekkür (1 süt, 5 cm) | 700 — TL. |
| Yayın ilanları .... | 400 — TL. |
| Küçük ilanlar (kelimesi) | 10 — TL. |

Demokrat ofset tesislerinde hazırlanmış Hürriyet ofset tesislerinde basılmıştır.




# Yakıt derdine kömür'ün ötesinde çare yok

## Yakacak kömür darlığının en önemli nedeni yetersiz üretim

YAKIT DERDİNE ÇARE: KÖMÜRDE... UMUT, KÖMÜRDE.. ÜSTELİK İNSANCA ISINMAYA ELVERİŞLİ YAKITLARDAN BİRİ... YAKIT DERDİNE ÇARE YOKTUR KÖMÜRÜN ÖTESİNDE.. YA KÖMÜR YA DA DERMANSIZLIK, ÇARESİZLİK.. EĞER KÖMÜRÜ YAKIT TÜKETİMİNE YÖNLENDİREMEZ İSEK, FENA.. OLAN EMEKÇİYE OLACAK... ÜŞÜYENLER DAHA ÇOK ÜŞÜYECEK.. ISINANLAR' DA DAHA ÇOK ISINACAK..EMEKÇİYE OLACAK OLAN; ORMANA OLACAK, TOPRAĞA OLACAK..

8– İNCELEME ARAŞTIRMA SERVİSİ

Son durağımız kömür. Linyit kömürü. Yakıt derdine çare, kömürde. Umut, kömürde. Üstelik insanca ısınmaya elverişli yakıtlardan biri. Evet, son durağımız kömür. Kömürden ötesi karanlık. Yakıt derdine çare yoktur kömürün ötesinde..Ya kömür ya da dermansızlık, çaresizlik. Eğer kömürü yakıt tüketimine yönlendiremez isek, eğer kömürü en yaygın ve biricik yakıt olarak göremez isek, fena. Olan emekçiye olacak. Üşüyenler daha çok üşüyecek. Isınanlar da daha çok ısınacak,.Emekçiye olacak olan, ormana olacak, toprağa olacak.

Neden mi umutluyuz kömürden? Onuncu köyden öte köy var mı ki? Biz umuttan öte öyle inanıyoruz ki, Türkiye halkı değil 40 milyon. 140 milyon da olsa, Türkiye'nin kömür kaynakları, her emekçiyi insanca ısıtacak zenginliktedir. Aslında inanç da değil bu, bir gerçek. İşte şimdi bu gerçeği açacağız biraz.

Önce Türkiye'deki linyit üretiminin yıllara göre gelişmesini görelim. 1968 den 1977'ye, 10 yıl için - de linyit üretimi hemen hemen bir kat artmış. 1968'te toplam üretim miktarını 100 alırsak, 1977'de bu üretim 184 olmuş(49). Bu önemli bir artıştır. En azından küçümsenmeyecek bir artıştır. 1960 yılından günümüze gelirsek eğer, üretim artışının daha büyük olduğunu görürüz. 1960 yılında 2 milyon 700 bin ton olan linyit üretimi(50, 1977'de 9 milyon 87 bin tona çıkmıştır(51)

Linyit üretim artışı yıllara göre azımsanmayacak oranlardadır. Bu, doğrudur. Ama, bize göre, varlığı saptanmış kömür kaynaklarına oranla bu üretim, çok kısa zamanda, çok daha büyük miktarlara varabilir. Araştırmalara göre, Türkiye'nin toplam linyit zenginliği, 5 milyar 332 milyon 430 bin ton dolaylarındadır(52) Demek ki, kaynaklar öyle az buz değil, dişe dokunur zenginliktedir. Buna karşın biz, bir yılda ancak ve ancak kömür varlığımızın 500'de birini üretebiliyoruz. Bu savımıza itirazlar gelebilir. Denebilir ki, Afşin-Elbistan'daki kömür varlığını değerlendirmenizin dışında tutmak zorundasınız. Çünkü, Afşin-Elbistan, kömürünün yakıt değeri, yani verdiği ısı miktarı düşüktür ve yakıt olarak kullanılamaz(53) Olabilir. Bu itirazı bir an için haklı görsek bile yine de yıllık kömür üretimi, toplam kömür varlığına göre düşüktür (200'de 1'i kadar)

Demek ki, yakacak kömür darlığının en önemli nedenlerinden biri, yetersiz üretimdir. Saptanmış kömür varlığımıza göre, üretimimiz çok düşüktür. Oysa bu kadar zengin kömür varlığımızı daha çok üretmemiz olanaklıdır.

### DEVLET VE ÖZEL MADEN PATRONLARI

1978 yılına kadar, yakacak kömür darlığının önemli nedenlerinden biri olarak, linyit varlığımızın büyükçe bir kesiminin özel sektör elinde bulunması gösterilirdi. Kuşkusuz, bu savın doğru yanları çoktu. Geçen yıla kadar, kömür varlığımızın oldukça büyük bir kısmı özel maden patronlarının elinde bulunmaktaydı.

Evet, 1978 yılına kadar, toplam linyit kömürü varlığımızın yüzde 72'si devletin, yüzde 28'i de özel maden patronlarının denetiminde bulunmaktaydı. Eğer Afşin-Elbistan'ı hesap dışı tutarsak -ki tutmamız gerekiyor- bu oranlar tersine döner. Afşin-Elbistan kömür varlığını dışta tutarsak, geriye kalan linyit kömürü varlığımızın yüzde 32'si devlete, yüzde 68'i de özel maden patronlarına aitti. (54) Ne var ki, üretime gelindiğinde, devletin kömürü daha çok ürettiği görülmekteydi. Daha az kömür varlığına sahip olmasına karşın, devlet, özel maden patronlarından daha çok kömür üretmekteydi. Örneğin, 1975 yılında üretilen toplam 9 milyon 128 bin ton(satılabilir) kömürün 6 milyon 205 bin tonu devlete, 2 milyon 923 bin tonu ise özel maden patronlarına aittir.(55) Bu, üretilen her 100 ton kömürün 68 tonunun devlete, 32 tonunun ise özel maden patronlarına ait olduğuğu gösterir. Devletten daha zengin, daha varlıklı kömür damarlarına sahip olan özel maden patronlarının üretimleri, devletin üretiminden düşüktü. Geçen yıla kadar bu, böyleydi. Ve bu durum, yakacak kömür darlığının diğer bir önemli nedeniydi.

### DEVLETLEŞTİRMELER VE NEDENLERİ

Bugün bu neden ortadan kalkmıştır. Devlet, 1978 yılında çıkardığı bir yasa ile, özel maden patronlarının ellerindeki kömür sahalarının hemen hemen tamamına yakın kısmını devletleştirdi.

Devlet böyle bir işe neden girişti? Nasıl oldu da kapitalist bir devlet, özel maden patronlarının tekerine çomak sokarak, ellerindeki kömür yataklarına el koydu? Halkı yakıtsız bırakmamak için mi? Bu soruya evet diyen çıkar mı bilmeyiz. Biz hayır diyoruz.

Nedenini görelim:

Kimilerine göre devletin bu girişimi, bizi soyan sömüren emperyalist ülkelerin çıkarlarına sokulan bir çomaktı. Kimilerine göre de bu girişimler, yani devletleştirmeler, kapitalizmden sosyalizme geçişin basamaklarıydı. Her iki sav da gerçeği anlatmıyordu ama, Devletin bu girişimi, şimdilik üç madene yöneliyor. Devlet, özel maden patronlarının ellerinde bulunan linyit, demir ve boraks yataklarına el koyuyordu. Bu girişim ne emperyalistlerin çıkarlarına sokulan bir çomaktı, ne de kapitalizmden sosyalizme geçişin basamakları. Düpedüz, kapitalist ekonominin içinde bulunduğu darboğazları aşmaya yönelik bir dizi devlet girişimlerinden biriydi(56)

Peki neydi kömürle ilgili kapitalist ekonominin içinde bulunduğu darboğaz? Elektrik enerjisi!... Eğer bir ülkede, fabrikalar elektrik yokluğundan ötürü çalışamama tehlikesiyle karşı karşıya ise, o ülkede kapitalist ekonomi darboğaz yaşıyor demektir. Hem de alabildiğine büyük bir darboğaz.

İşte bu nedenle devlet özel maden patronlarının kömür sahalarına el koydu. 1977 yılında çalışan toplam linyit sahalarının sayısı 202'di. Bu sahaların yalnızca 14'ü devleteaitti. Geriye kalan 188 saha, özel maden patronlarınındı. Bugün maden patronlarının ellerindeki sahaların büyük bir kısmı devletleştirilmiş bulunmaktadır(57)

Kömürle çalışan elektrik santrallerinin ihtiyaç duydukları kömürü üretebilmek için, devlet bu girişimde bulunmak zorundaydı. Devletin asıl amacı, buydu işte. Yoksa halka yakıt yetiştirmek diye bir niyeti yoktu. Ama, amaç ne olursa olsun, böylesi bir girişim desteklenecek bir girişimdi. Nitekim desteklendi de.

Evet, kömür darlığının önemli nedenlerinden birini daha görmüş olduk. Bundan böyle,yakıt sıkıntısı çekilmeyecekmiş peki? Kim demiş? Çekilecek, çünkü devletleştirilen kömür sahalarından ötürü doğacak kömür artışının ancak çok az bir kısmı yakacak kömür olarak satılacaktır. Gerisi santrallere gönderilecektir.

### ÜRETİLEN LİNYİTİN NE KADARI, NEREDE TÜKETİLİR?

Yeri gelmişken, üretilen kömürün ne kadarının nerede tüketildiğini görelim. Bakalım, insanca ısınmanın biricik umudu olan kömür, nerelerde tüketilmektedir?.. En önemlisi, üretimin ne kadarı yakıt olarak tüketilmektedir?...

1975 yılı değerlerine göre, devletin ürettiği kömürün 6 milyon 205 bin ton (satılabilir) olduğunu biliyoruz. 1975 yılında bu üretimin yaklaşık 3 milyon 40 bin tonu yakıt olarak tüketilmiştir. Hemen hemen toplam üretimin yarısı.. Aynı yıl, özel maden patronlarının ürettiği linyit ise 2 milyon 925 ton'dur. (58) Özel maden patronları bunun 2 milyon 100 bin tonunu halka yakıt olarak satmışlar. Bu, özel maden patronlarının ürettiği her 100 ton kömürün yaklaşık 70 tonunun ısınmada yakıt olarak tüketilmiş olduğunu gösterir.. Toplam üretim içindeki pay ise, yüzde 55'din. Yani 1975 yılında üretilen her 100 ton kömürün. 55 tonu ısınmada tüketilmiştir(59). Ya gerisi?..Gerisi, elektrik santrallerinde, sanayide, ulaşımda vb. yerlerde tüketilmiş.

### ISINMAYA AYRILAN LİNYİT MİKTARI NEDEN ARTMIYOR

1975 yılında devlet, ürettiği her 100 ton kömürün 50 tonunu ısınma ve ısıtmaya ayırmışken, 1978 yılında bu miktarı düşürmüştür. 1978 yılında devlet ürettiği 9 milyon 330 bin ton linyitin ancak ve ancak 3 milyon 500 bin tonunu ısınma ve ısıtmada pazarlamıştır (60). Yani, ürettiği her 100 ton kömürün 35 tonunu pazarlamıştır. Bu, devletin bilinçli olarak yürüttüğü bir politikadır.

Tıpkı diğer yakıtlarda olduğu gibi devlet, kömürün de elektrik santrallerine ve sanayiye aktarılması düşüncesindedir. Nitekim, ileriye yönelik yapılan düzenlemelerde.. linyitin yakıt olarak tüketiminin giderek azaltılması amaçlanmıştır..

Yapılan düzenlemelere göre, 1980 yılında linyit üretiminin 28 milyon 800 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. Bu üretimde ısınma ve ısıtmaya ayrılan pay ise, yaklaşık 8 milyon 550 bin ton dolaylarındadır. 1985 yılında, toplam üretim 53 milyon 520 bin ton olacak, bunun ancak 7 milyon 480 bin tonu ısınma ve ısıtmaya ayrılacaktır. 1990'da ise toplam üretim 67 milyon 310 bin ton olacak, bunun 8 milyon 310 bin tonu ısınmave ısıtmada tüketilecektir(61)

Görüldüğü gibi, linyit üretimi 10 yıl içinde büyük bir artışla 70 milyon tona çıkacak fakat ısınma ve ısıtma için ayrılan kömür miktarı, hemen hemen sabit kalacaktır. Üretimin büyük bir kısmı, yeni yeni kurulmakta olan elektrik santrallerinde tüketilecektir. Bir kısmı da sanayi ve ulaştırmada tüketilecektir.

YARIN DEVLET NE YAPMAK İSTİYOR?

(49) "Maden İstatistikleri - 1976/1977", DİE, Ankara 1979 Yayın No: 869, S.XII.
(50) "Genel Enerji Durumu ve Teshin..."
(51) "Maden İstatistikleri, 1976/1977..."
(52) "Genel Enerji Durumu ve Teshin..."
(53) Toplam varlığı 3 milyar 200 bin ton dolaylarında olduğu tesbit edilen Afşin-Elbistan kömürleri, ısınma-ısıtmada kullanılacak nitelikte değildir.
(54) "Genel Enerji Durumu ve Teshin..."
(55) "Genel Enerji Durumu ve Teshin..."
(56) "4 Yıl-DİST Yeraltı Maden-İş 2.Genel Kurul Raporu" Ankara 1979
(57) "Maden İstatistikleri, 1976/1977..."
(58) "Genel Enerji Durumu ve Teshin..."
(59) 1975 yılında ısınmada tüketilen kömür miktarında, kaynaklar çelişkili değerler vermektedirler. Bu çelişkinin Şırnak Asfaltitlerinin kimi kaynaklarda toplama alınmamasından kaynaklandığı açıktır.
(60) TKİ Kayıtları.
(61) "Genel Enerji Durumu ve Teshin..."

## Kömür deposu sahibi İsmail Güneşülke

# 'Karaborsa yaratan özel ocak sahipleridir,

NEYYİRE ÖZKAN

Soru: Kömürü nerden alıyorsunuz, kaça alıyorsunuz ve bu yıl ne kadar kömür satacağınızı tahmin ediyorsunuz?

Yanıt: Kömürü, Uzunköprü, Gediz ve Malkara'dan alıyorum. Ağaçlı kömür ise, İstanbul Ağaçlı köyünden alınır. Ağaçlı kömür, 1600 liradan başladı, 2200 liraya yükseldi. Uzunköprü 2200 liradan basladı, 2500 liraya yükseldi. Gediz kömürü 3000 liradan başladı, 3800 liraya yükseldi. Bunlar alış fiyatlarıdır. Bu fiyatların yükselmesine neden, devletleştirmeden sonra üretime geç başlanmasıdır. Burda bir zaman kaybı oldu. Özel ocaklar, darlık spekülasyonu yaratıp, fiyatları yükselttiler. Ne kadar satış olacağını kesin tahmin edemiyorum. Geçen yıla oranla daha düşük olacak. Çünkü, gerek kömür fiyatlarının yüksekliği, gerekse halkın alım gücünün düşmesi, kömür satışını azaltıyor. Geçen yıl bir sezon boyu satış 1500 ton dolayındaydı. Bu yıl, bu rakamı bulamayacak. Tabii bunda bir etken de, kalitesi düşük mal satmamız oluyor.

Soru: Aynı soruların yanıtlarını geçen yıl için verebilir misiniz?

Yanıt: Geçen yıl, şimdi devletleşmiş olan Soma ve Çan kömür ocaklarından alıyorduk. Bu kömür kalite olarak daha iyiydi. Çan kömürünü 1300 liradan, Soma kömürünü ise, 1400-1500 liradan alıyorduk. Geçen yıl, bir sezon boyu satış, 1500 ton dolaylarında olmuştu.

Soru: Kömür satış fiyatlarınızı ve bu fiyatı kimin tespit ettiğini söyler misiniz?

Yanıt: Esnafın satış fiyatları üzerinde hiçbir surette tespiti yoktur. Özel ocak sahipleri dikte eder, talepler arttıkça, fiyatlar yükselir. Kömür üzerinde hiçbir kuruluşun narh uygulaması sözkonusu değildir. Çeşitli malların, çeşitli araçlarla, çeşitli yerlerden gelmesi, kontrolü olanaksızlaştırdığı gibi, fiyatların da değişken olmasına yol açmaktadır.

Soru: Kömür karaborsası hakkında ne diyorsunuz, kimler yapıyor?

Yanıt: Karaborsa özellikle kok kömürü üzerindedir. Çünkü kok kömürü sadece fabrikalara tahsise verilmekte. Yüksek tahsis yakacak alan fabrikalar, aldıkları fazlalığı yüksek kârlarla satıyorlar. Bu da karaborsaya yolaçıyor.

Diğer kömürlerde de karaborsa var tabii. Bu karaborsayı kimin yarattığı konusuna gelince, en fazla rolü olan özel ocak sahipleridir. Nakliyeciler de karaborsa yaratmada rol oynuyor. Bu rolü yüzdelersek, özel ocak sahipleri %70, nakliyeciler %30 suçludur. Örneğin; bugün devletin 900 liraya verdiği kömüre eşdeğer kömürü ocak sahipleri 2000 liraya satıyor. Özel ocak sahiplerinin 2000 liraya sattığı kömürün yarısı kalitedeki ağaç kömürü ise, özel ocak sahipleri tarafından 1400 - 1600 liradan veriliyor. Öte yandan nakliye fiyatları da karaborsada rol oynuyor. Yüksek fiyatla benzin alan nakliyeciler, ya da uzun süre mazot yokluğundan iş yapamayan nakliyeciler, % 100 zamlı taşıma yapıyorlar. Bu da otomatikman fiyatları artırıyor. Karaborsanın ikinci bir nedeni de, kömürün devletleştirilmesinde iyi zamanlama yapılamamasıdır. Şöyle ki, eğer devletleştirme ocak ayında gerçekleşip istihsale ölü mevsimde geçilseydi, böyle olmayacaktı. Oysa yaz aylarında yapılan devletleştirme sonucu, istihsal ancak eylül aylarında başlayabildi. Bu dönem de, talebin arttığı ve sezonun en canlı zamanlarından birine denk düşüyordu. Devletin eliyle daha kaliteli ve ucuz kömür satışı mümkünken, taleplerin olduğu ayda devletin yeni üretime başlaması yüzünden yine özel ocak sahiplerinin ürettiği kömürden alınması zorunlu oldu. Onlar da istediği gibi fiyata satış yaptılar ve mal sürdüler. Halbuki devlet zamanında üretime geçebilseydi, halkın talebinin hiç değilse bir kısmını çevaplayacak, böylece karaborsa yok edilmese dahi biraz sınırlanacaktı.

# ÇOCUK GAZETESİ

### HO AMCA GELDİ BAŞUCUMA

Oturdu biri usulca başucuma
koydu serincecik elini
ateş gibi yanan alnıma
sonra gezdirdi sisli gözlerimde.

O'ydu
O'ydu
Ho Amca!
Üstünde haki elbisesi
alnında parıltısı yıldızların
nasıl yitsin ki gecede!
Ho Amca! Ho Amca!

Kıpırdamakta sakalı gülümserken
gözleri öyle tatlı öyle tatlı
ak saçlarında engin denizlerin kokusu
güneşi uzak pirinç tarlalarının.

Bana armağanlar getirmiş
diyor ki: «Bak, düzelmiş yüzün...»
Gömleğimin önü açılmış uyurken
göğsüm yarı çıplak
O örtüyor üstümü
uzaklaşıyor usulca.
Gidiyor...
Gitti...

Bense boğuluyorum hıçkırıklara
Uyanıyorum birden
saçlarım gözyaşından
sırılsıklam

O'nu göreyim diye bir daha
boşuna bakıyorum etrafıma.

Sokak fenerinin ışığında
yağmura takılıyor gözüm.

Hastane avlusunda bir kalabalık
başlar öne eğilmiş
lambaların sanki gözü yaşlı
bütün hastane çoktan
geçmiş saygı duruşuna.

Ama Ho Amca
yalnız gündüzleri
dinlenir mezarında.

Gece ise çıkar tabutundan
selamiayıp nöbetçi askeri
gezer dört yanını dünyanın
görmek için çocukları çocukları
hele bu hastanede.

TRAN DANG KHOA
9 eylül 1969
Hanoi, Göz Hastalıkları Enstitüsü

### BRECHT ALFABESİ

Resimleyen: Nural BİRDEN

N

Ne o, meraklı Ayşe
Kırmızı turp buldu
Halasının piyanosunda
Onu oraya kendisi koymuştu

# TV'de BUGÜN

19.00 HABERLER

19.05 GÖKYÜZÜ PRENSLERİ

19.30 KADIN ANA

20.00 HABERLER

20.35 UYKUDAN ÖNCE

20.45 BEŞ DAKİKA

20.50 TÜRK SANAT MÜZİĞİ

İzmir Televizyonunun hazırladığı programda sanatçı Alaaddin Şensoy şu parçaları okuyacak. Ayrılık yaman kelime - Derman kâr eylemez - Her gece yollarda - Yine yakmış yar mektubun ucunu - Gezdiğim dikenli aşk yollarında

21.15 TELEVİZYONDA SİNEMA

Yönetmenliğini Gilbert Cates'in yaptığı ve başlıca rollerini Joanne Woodward - Martin Balsam ve Sylvia Sydney'in paylaştıkları "Dilekler Ve Düşler" adlı film yayınlanacak.

22.45 HABERLER